

Sosyal Hizmet Lisans ve Lisansüstü Öğrencilerinin Sosyal Hizmet Araştırması Yürütmeye Yönelik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi

Anxiety Level of Undergraduate and Graduate Social Work Students Towards Conducting Social Work Research

Nurullah ÇALIŞ¹, Oğuzhan ZENGİN², Ercüment ERBAY³

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi
SBF Sosyal Hizmet Bölümü,
nurullah.calis@giresun.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-9958-5525

² Doç. Dr., Karabük Üniversitesi İİBF
Sosyal Hizmet Bölümü,
oguzhanzengin@karabuk.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-2682-0870

³ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi
İİBF Sosyal Hizmet Bölümü,
eerbay@hacettepe.edu.tr, ORCID:
0000-0002-3760-0224

Başvuru: 21.05.2021
Kabul: 02.12.2021

Atıf:
Çalış, N., Zengin, O. ve Erbay, E.
(2022). Sosyal hizmet lisans ve
lisansüstü öğrencilerinin sosyal
hizmet araştırması yürütmeye yönelik
kaygı düzeylerinin incelenmesi.
Toplum ve Sosyal Hizmet, 33(1), 23-
DOI: 10.33417/tsh.940849

ÖZET

Sosyal hizmet mesleğinde araştırmalar mesleğin bilimsel altyapısının güçlendirilerek etkili uygulamaların geliştirilebilmesi için oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle sosyal hizmet uygulayıcılarının araştırma süreçlerine ilgi duyması önem kazanmaktadır. Bu çalışma, sosyal hizmet eğitimi alan lisans ve lisansüstü öğrencilerin bilimsel araştırma süreçlerine katılmaya yönelik kaygılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Betimsel modelde gerçekleştirilen araştırmaya Ankara'da bulunan farklı üniversitelerden 393 lisans ve lisansüstü düzeyinde öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen sosyodemografik bilgi formu ve Büyüköztürk (1997) tarafından geliştirilen "Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen bulgular öğrencilerin; bulunduğu eğitim düzeyi, akademik çalışmalarına katılma isteği ve araştırmaları sosyal hizmet için önemli görme durumunun kaygı düzeyini anlamlı bir biçimde etkilediğini göstermiştir. Özellikle araştırma kaygısı daha yüksek olan lisans öğrencilerinin araştırma yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgilerinin artırılmasına yönelik olarak öğretim üyelerinin uygulamalı araştırma eğitimine daha fazla zaman ayırmaları önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal hizmet öğrencileri, sosyal hizmet araştırması, araştırma yapma kaygısı

ABSTRACT

Research in social work has an important role in order to develop effective practices by strengthening the scientific ground of the profession. Therefore, social work practitioners are expected to be interested in research. This study aims to examine the anxiety of undergraduate and graduate social work students towards participating in research processes. The present study was conducted with the participation of 393 undergraduate and graduate students from different universities in Ankara, the capital of Turkey, based on the descriptive model. To collect research data, a short self-report questionnaire form developed by the researchers and the "Research Anxiety Scale" developed by Büyüköztürk (1997) were used. Findings revealed that the level of anxiety significantly varied by level of education, the desire to participate in academic studies, and the status of seeing research as important for social work. It is recommended that faculty members should spend more time to applied research education in order to increase students' knowledge of research methods and techniques, especially for undergraduate students who had more anxious about research.

Keywords: Social work students, social work research, anxiety about research.

GİRİŞ

Sosyal hizmet mesleği, tüm meslekler gibi toplumda ve diğer meslekler arasında kendini bir meslek olarak meşrulaştırma çabası içerisinde olmuştur. Bu yolda atılan ilk önemli adımlardan biri Abraham Flexner'in 1915 yılında kuramsal temelinin zayıflığına ilişkin sosyal hizmet mesleğine getirdiği eleştiriler üzerine (Acar ve Çamur Duyan, 2003: 3-4) Mary Richmond tarafından 1917 yılında yayımlanan Sosyal Teşhis kitabıdır. Richmond bu kitapta sosyal hizmetin kuramsal yönelimini psikoanalitik kurama dayandırarak sosyal hizmete bilimsel bir katkıda bulunmuştur. Gelişen süreçte sosyal hizmet alanında bilimsel araştırmaların gerçekleştirilmeye başlanması mesleğin kendini meşrulaştırma yolunda attığı diğer bir önemli adımdır. Böylelikle müracaatçıların deneyimledikleri sorunların altında yatan nedenleri çevreleriyle etkileşimleri dahilinde anlama çabası güçlenirken aynı zamanda mesleki uygulamalara yol gösteren kanıtların oluşturulmasına verilen önemin artmasını sağlamıştır.

Araştırmanın sosyal hizmet disiplini içerisindeki önemi sosyal hizmetin uygulamalı bir meslek olması nedeniyle farklı bir boyut kazanmaktadır. Nitekim sosyal hizmet uygulamalarının faydalanıcısı konumunda bulunan müracaatçı gruplarına nitelikli profesyonel hizmet sunumunu mümkün kılabilmek için araştırma verilerinden yararlanmak önem kazanmıştır. Dolayısıyla sosyal hizmet araştırmaları kuram ve uygulama bütünlüğünü geliştirme yönelimi içerisinde yer almaktadır. Bu durum sosyal hizmet uzmanlarının kanıta dayalı uygulama ekseninde bilimsel araştırma bilgi ve becerilerini geliştirme ihtiyacına zemin hazırlarken bu ihtiyacın karşılanabilmesinde lisans ve lisansüstü eğitim süreçlerinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Ancak başka alanlarda olduğu gibi sosyal hizmet alanında da bilimsel araştırma süreçlerine ilişkin ortaya çıkması muhtemel olumsuz tutum ve kaygılar bu ihtiyacın karşılanmasının önünde engel oluşturabilir. Dolayısıyla araştırma süreçlerine ilişkin deneyimlerin ve buna yönelik kaygıların ele alınması bu çalışmanın temel noktasını oluşturmaktadır. Bu perspektifte çalışma, sosyal hizmet disiplini içinde araştırma süreçlerinin yeri ve öneminden hareketle sosyal hizmet lisans ve lisansüstü öğrencilerinin sosyal hizmet araştırmasına yönelik tutum ve kaygılarını incelemeyi amaçlamaktadır.

SOSYAL HİZMETTE ARAŞTIRMANIN YERİ VE ÖNEMİ

Sosyal hizmet araştırması, sosyal hizmetin işlevleri bakımından sosyal hizmet uygulayıcıları, müracaatçı grupları ve genel olarak toplum tarafından deneyimlenen sorunlarla ilgilidir. Bunun arka planında sosyal hizmetten yararlanan müracaatçılar başta olmak üzere sosyal hizmet uygulamasına zemin hazırlayan ve buna etki eden diğer paydaşları çok boyutlu olarak anlama ihtiyacı yer almaktadır. Öyle ki, insani hizmet kurumları tarafından verilen hizmetleri şekillendiren politikalar, programlar ve müdahale yaklaşımları mevcut toplumsal koşullardan bağımsız değildir. Bu durum, sosyal hizmetin tarihsel gelişimine bakıldığında çoğunlukla ön planda yer almıştır (Ünlü 1999; Duyan, Özgür Sayar ve Özbulut, 2008; Engel ve Schutt, 2014).

Sosyal hizmetin bilimsel bilgi üretme ve kendisini bilimsel bilgiye dayandırma çabası mesleğin gelişimine önemli bir katkı sağlamıştır. Nitekim, sosyal sorunları anlama yanında bu sorunların

çözümüne yönelik sosyal hizmet uygulamalarının gözden geçirilmesi, yeni hizmet modellerinin geliştirilmesi, sosyal politikaların geliştirilmesi ve nihayetinde sosyal hizmet bilgisinin güncellenmesi konusunda çaba göstermesi sosyal hizmet araştırmalarının temel çabaları haline gelmiştir. Günümüzde de bu çabaların sürdüğünü ve bu açıdan, sosyal hizmet araştırmasının sosyal hizmetin bilimsel temelini güçlendirmede oldukça önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamak gerekir (Zengin ve Çalış, 2017a; Buz ve Akçay, 2015).

Sosyal hizmetin uygulamalı bir disiplin olması kuramla uygulamanın bütünleştirilmesinde sosyal hizmet araştırmalarına özel bir önem atfeder. Sosyal hizmet araştırması kuram ve uygulama arasında bir köprü kurarak mesleğin amaç ve hedeflerine uygun bir yönelim içinde gelişmesine olanak tanır. Dolayısıyla, sosyal hizmet kuramı ve uygulamalarını etkileyen ve bunlardan etkilenen müracaatçılar, uygulayıcılar, kurumlar, politikalar veya sistemler sosyal hizmet araştırmalarının ilgi alanına girebilir. Literatürde sosyal hizmet araştırmasının tanımlayıcı özelliklerine dair sunulan çalışmalar bu konuya ilişkin kavramsal bir bakış açısı sağlar. Krysik ve Finn'e göre (2013) sosyal hizmet araştırması; a) bilimsel bilginin geliştirilmesine yardımcı olma, b) mesleki uygulamalarda hesap verebilirliği kolaylaştırma, c) sosyal hizmet uzmanları arasında mesleki iletişimi artırma ve d) sınırlı düzeydeki kaynakları artırmak suretiyle sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarına rehberlik etme işlevlerine sahiptir. Reid'e göre (2001) ise sosyal hizmet araştırması; a) uygulamaya yönelik bilimsel bir temel oluşturma, (b) bilgi sağlama ve (c) doğru karar vermeye yönelik gerekli bilgileri edinme işlevlerine sahiptir.

Sosyal hizmet araştırmalarının ana ekseninin müracaatçı sorunlarını çözmeye yönelik etkili uygulamalar oluşturmak için toplumsal bağlamı göz önüne alan bilimsel çabalar olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu yönüyle, sosyal hizmet araştırması ve içinde yer aldığı sosyal bilimlerin katkısı, sosyal hizmet disiplininin bilimsel temeline katkı sunarken aynı zamanda daha etkili sosyal hizmet uygulamaları için kanıtlar oluşturmanın yolunu açmaktadır. Dolayısıyla, sosyal hizmet disiplininde özellikle bilimsel bilgiye dayanan kanıtları ön plana çıkaran kanıta dayalı uygulama yaklaşımları daha fazla kabul görmeye başlamıştır.

KANIT TEMELLİ UYGULAMADA SOSYAL HİZMET ARAŞTIRMASI

1990'lerden itibaren tıp alanında gelişme gösteren kanıta dayalı uygulama yaklaşımı temel olarak uygulayıcının yaptığı müdahaleleri daha iyi hizmet verebilmek amacıyla somut bilimsel kanıtlara dayandırmasına vurgu yapmaktadır. Buna yönelik olarak, tedavi sürecinin etkililiğini arttırmak üzere profesyonellerin mevcut en iyi kanıtları sahip oldukları deneyim ve hasta gereksinimleri doğrultusunda akıllıca kullanmaya yönelik bir anlayış geliştirmesi kanıta dayalı uygulamaların bileşenleri arasında yer almaktadır (Yılmaz ve Çöl, 2014; Özkan ve Gökçearslan Çifci, 2012). Sosyal hizmet uygulamalarında da kendine yer bulan bu yaklaşım sosyal hizmet uzmanı-müracaatçı ilişkisinin güçlendirme temelli ve müracaatçı odaklı olmasına katkı sunması bakımından önem kazanmaktadır.

Kanıtla dayalı uygulama, uygun araştırma yöntemleriyle elde edilen bilimsel bilgileri, mesleki yöntem, ilke ve değerleri yansıtan belgeleri ve alanda edinilmiş zengin deneyimlere dayalı öğrenmeleri birer dayanak olarak ele almayı gerektirir. Akademik yayınlar, inceleme-değerlendirme çalışmaları, uygulama yönergeleri, mesleki deneyim paylaşımları bu bağlamda değerlendirilebilir. Kanıtları mümkün olduğunca çoğaltmak ve bütünleştirmek profesyonel yaklaşımın güçlenmesine zemin hazırlayacaktır. Özellikle, müracaatçıların uygulama süreçlerine katılımını sağlamak ve görüşlerinden yararlanmak açısından araştırmacı bir yaklaşıma sahip olmak gerekli görülmektedir (Engel ve Schutt, 2014; Hardwick ve Worsley, 2011; Çay, 2020).

Kanıtla dayalı uygulamada araştırmalara özel bir önem atfedilir. Sosyal hizmetin teoriyle uygulamayı bütünleştirme çabası bunu özellikle gerekli kılmaktadır. Bilimsel yöntemlerin kullanıldığı araştırma sonuçlarından yararlanmak uygulama için geçerli birer kanıt niteliği kazanırken uygulayıcı açısından da hesap verebilirliği arttırmak ve uygulamayı geliştirmek için dayanak olacaktır. Bu doğrultuda, sosyal hizmet uzmanına hem araştırma süreçlerinden doğan bilgiden yararlanma hem de araştırma süreçlerine dahil olma sorumluluğu da yüklenir (Özkan ve Gökçearslan Çifci, 2012; Tuncay, 2016; Çay, 2020). Bu bağlamda, sosyal hizmet uzmanının kendi araştırma süreçlerini yönetebilecek becerilere sahip olması gerektiği vurgulanabilir.

Sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarında araştırma bulgularından yararlanması ve uygulama ortamında kullanabilecekleri araştırma becerileri kazanması istenen bir durum olmakla birlikte bu durumun mesleğin öncelikleri arasında yer alması için çaba gösterilmelidir. Aslında araştırma süreçlerinin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olmak hem eğitim sürecinde hem de mesleki yaşamda önemli bir gerekliliktir. Bununla birlikte, sosyal hizmet eğitimi sürecinde araştırma konularına verilen önem mesleğin uygulanmasına yönelik öğrenmelere göre daha geri planda kalma riski taşımaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında sosyal hizmet disiplininin geniş bağlamı içerisinde araştırma yapmanın zorlukları da önemli bir faktör halini alabilir.

SOSYAL HİZMET ARAŞTIRMASININ ZORLUKLARI

Sosyal hizmet alanında yürütülen araştırma çalışmaları mesleğin yürütülmesine ilişkin sahip olduğu tüm kritik işlevlerine rağmen henüz arzu edilen düzeye erişememiştir (Phillips, MacGiollaRi ve Callaghan 2012: 788). Kuşkusuz insanla ilgili çalışmaların ağırlık kazandığı alanlarda çalışma yapmak çeşitli zorluklara sahiptir. Ortaya çıkarılan her bir araştırmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmakta ve ortaya çıkan sonuca ilişkin farklı yorumlamalar söz konusu olmaktadır (Engel ve Schutt, 2014). Dolayısıyla, sosyal hizmetin de ilgi duyduğu geniş sosyal dünyanın anlaşılması ve açıklanması çabalarının birçok araştırmacı için zorlayıcı olacağını anlamak mümkündür.

Araştırmacı bir sosyal hizmet uzmanı olmak her şeyden önce bir tutum meselesidir. Sosyal hizmetin insanı anlama ve uygulamalarını kanıtla dayalı olarak gerçekleştirme yönelimini benimsemeyi gerektirir. Bu durum sosyal hizmet uzmanı için dinamik ve öğrenmeye açık olma yönelimi ile güçlenir. Thompson (2013), refleksivite yani düşünümsellik kavramı üzerinden bu konuyu ele almaktadır. Buna göre sosyal hizmet uzmanı attığı her adım üzerinde düşünen, yeni kanıtlar arayan, kendini

geliştiren bir yaklaşımla mesleğini sürdürür. Bu olmadığında mekanikleşme söz konusu olacaktır ve birbirinden farklılaşan insan sorunlarına müdahale etmeye çalışan sosyal hizmet uzmanını köreltecek bir tehlike olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla sürekli bir dinamizm içinde olmak yoğun bir ilgi ve çaba gerektirdiğinden bazı açılardan bir zorluk olarak değerlendirilebilir.

Uygulama ağırlıklı bir disiplin olan sosyal hizmette araştırma yapmanın, gerektirdiği bilgi, beceri, kaynak ve zaman nedeniyle, sosyal hizmet uygulamasının yürütülmesine nazaran öncelikli olmaması bir başka zorluk olarak nitelendirilebilir. Powell ve Orme (2011), uygulamaya verilen önceliklerden dolayı sosyal hizmet alanında hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin bu konularda dezavantajlar yaşadığını ve geri planda kalan araştırma becerilerinin sosyal hizmet disiplinindeki profesyonelleri araştırma yetkinliği konusunda kaygıya sürüklediğini belirtmiştir. Aslında araştırma odaklı bir kanıta dayalı uygulama yönelimini sağlamak sosyal hizmet ortamlarının gerçekleri söz konusu olduğunda oldukça güç görünmektedir. Öyle ki, yaşamları yoksulluk, işsizlik, baskı, ayrımcılık ve şiddet sarmalında devam eden müracaatçılara yardım ederken pek çok sosyal hizmet uzmanı artan vaka yükleri ve sürekli zaman baskısı altında çalışmak durumundadır (Gitterman, 2014; Zengin ve Çalış, 2017b). Dolayısıyla uygulama ortamının gündelik gereklilikleri emek ve zaman gerektiren araştırmaları arka planda bırakabilmektedir.

Zengin ve Çalış (2017b) tarafından sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarının ve çalışma koşullarının ele alındığı çalışmada, sosyal hizmet uzmanlarının uygulama ortamında gerçekleştirdiği mesleki roller içerisinde bağlantı kurma (%77.7) ve danışmanlık (%84.5) gibi baskın rollere nazaran araştırmanın (%46,6) en zayıf alanlar arasında olduğu görülmüştür. Erbay'ın (2016) gerçekleştirdiği çalışmaya katılan sosyal hizmet uzmanları mesleki uygulamalarında araştırma yapmaya ihtiyaç duyduklarını belirtirken araştırma yapmak için gerekli bilgi ve becerilerin eksikliği gibi birtakım dezavantajlara sahip olduklarını beyan etmişlerdir.

Sosyal hizmet eğitiminde bilimsel araştırma süreçleriyle ilgili teorik derslerin yanında uygulamalı dersler de bulunmaktadır. Türkiye'de sosyal hizmet bölümlerinde lisans ve lisansüstü düzeylerde öğrenciler devam ettikleri programdan mezun olabilmek için zorunlu olarak bir araştırmayı yürütmek ve raporlamak durumundadır. Ancak bu süreçte birtakım sorun ve kaygılarla yüzleşmek zorunda kalmaktadırlar. Beydili Gürbüz, Adıgüzel ve Akçay'ın (2017) sosyal hizmet öğrencilerinin araştırma sürecine ilişkin deneyimlerini ele aldıkları araştırmaya göre; öğrenciler sosyal hizmet araştırmalarını sosyal hizmet mesleği için oldukça önemli görmekte fakat araştırmanın başından sonuna kadar tüm süreçlerinde zorlanmaktadırlar. Söz konusu zorluklar öğrencilerde herhangi bir araştırmayı yönetmeye yönelik kaygı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çokluk Bökeoğlu ve Yılmaz (2005: 53), araştırmaya yönelik kaygıyı; zorunlu olmadıkça araştırma yapmaktan kaçınma, araştırma yapmayla ilgili olarak kendini özgüvensiz hissetmesi ve huzursuz hissetmesi olarak tanımlamaktadır.

Araştırma becerilerinin ve deneyimlerinin sosyal hizmet eğitiminde ve uygulamasında yeri ve önemi açıktır. Ancak bu konunun, bir kısmına yukarıda da değinildiği üzere, çeşitli zorlukları olduğunu

görmek mümkündür. Bu çalışmada, sosyal hizmet eğitimini ve lisans ve lisansüstü düzeyde sürdüren öğrencilerin sosyal hizmet araştırmasının önünde bir engel olarak değerlendirilebilecek olan araştırma kaygısına ilişkin yönelimlerini belirlemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Sosyal hizmet öğrencilerinin bilimsel araştırma yürütmeye yönelik kaygılarını incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma nicel araştırma yöntemlerine dayalı olarak gerçekleştirilen bir tarama araştırmasıdır. Genel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilen araştırma belirli bir olguya yönelik genelleme yapabilmek amacıyla katılımcıların tutum ve özelliklerini incelemeye (Gürbüz ve Şahin, 2018) yöneliktir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma evrenini lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan sosyal hizmet öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evreni, araştırma olanakları ve zaman sınırlaması doğrultusunda Ankara ilinde bulunan üniversitelerde öğrenim gören lisans ve lisans üstü sosyal hizmet öğrencileri olarak belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde ulaşılabilirlik–elverişlilik ilkesi doğrultusunda kolay örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmacılar sosyal hizmet eğitiminin yürütüldüğü farklı üniversitelerde öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrencilere tesadüfi olarak ulaşmaya çalışmıştır. Bu kapsamda, Ankara Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi bünyesinde lisans veya lisansüstü düzeyde sosyal hizmet öğrenimi gören öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmaya belirtilen tüm üniversitelerden lisans ve yüksek lisans öğrencileri katılmakla birlikte doktora öğrencileri yalnızca Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nden katılmıştır. Araştırma kapsamında 290'ı lisans, 103'ü lisansüstü (67 yüksek lisans ve 36 doktora) öğrencisi olmak üzere toplam 393 öğrenciye ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan “Sosyodemografik ve Akademik Veri Formu” ile Büyüköztürk (1997) tarafından geliştirilen “Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır.

Sosyodemografik ve Akademik Veri Formu katılımcıların tanıtıcı bilgilerinin (yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi) yanı sıra bilimsel araştırmaya yönelik tutumları ve deneyimlerine ilişkin (araştırma hakkında bilgi sahibi olma, araştırmayı önemli görüp görmeme, akademik çalışmalarda yer alma isteği gibi) görüşlerini elde etmeyi amaçlayan sorular içermektedir.

Katılımcıların araştırma yapmaya yönelik kaygısını ölçmek amacıyla kullanılan Araştırmaya Yönelik Kaygı Ölçeği Büyüköztürk (1997) tarafından geliştirilen tek faktörlü, 5'li Likert tipinde ve 12 maddeden oluşan bir ölçme aracıdır. Maddelerden beşi doğrudan kaygı durumunu yansıtırken, yedisi ise kaygının olmadığı durumları ifade etmektedir. Maksimum puan 60 olarak hesaplanan ölçekten alınan yüksek puanlar araştırmaya yönelik yüksek düzeyde kaygıyı, düşük puanlar ise

düşük düzeyde kaygı ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,87 olarak bulunmuştur (Büyüköztürk, 1997). Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışması Yılmaz ve Çokluk (2010) tarafından tekrar yapılmış ve Cronbach-Alfa iç tutarlılık katsayısını .90 olarak bulmuşlardır. Bununla birlikte doğrulayıcı faktör analizi ile ölçeğin faktör yapısının geçerli olduğunu bulmuşlardır. Ölçeğin bu çalışmada uygulanmasıyla elde edilen Cronbach-Alfa katsayısı ise .93 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Araştırmacılar araştırma evrenine dahil olan Ankara ilindeki tüm sosyal hizmet bölüm başkanlarıyla görüşülerek çalışmanın yöneticisi oldukları bölümlerde gerçekleştirilebilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Bunun yanı sıra görüşülen bölüm başkanları, bölümlerinde lisans ve lisansüstü düzeylerde öğrenim gören öğrencilere ulaşmak amacıyla belirli ders saatlerinin kullanılabilmesi için ilgili öğretim elemanlarını bilgilendirmiş ve araştırmacıları yönlendirmiştir. Bölüm başkanlarından gelen bilgiler doğrultusunda öğretim elemanlarıyla iletişime geçilmiş ve derslerinde veri toplamak için gereken izin alınmıştır. Bunun üzerine anketler ders öncesinde öğrencilerin bilgilendirilmiş gönüllü onamı alınarak sınıf ortamında uygulanmıştır. Araştırma verilerinin toplanması Kasım 2018 - Ocak 2019 dönemi içerisinde yaklaşık bir aylık süreçte gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan ve verileri analize dahil edilen katılımcıların yaş ortalamaları $23,6 \pm 3,11$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların yaşları 20 ile 45 arasında değişmekte olup %65,8'i kadınlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların %73,8 ile büyük çoğunluğu lisans eğitime devam etmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıları tanımlayıcı bilgiler

Cinsiyet	n	%	
Kadın	256	65,8	
Erkek	133	34,2	
Yaş	Ort.	s.s.	Min-maks.
	23,6	3,11	20-45
Yaş aralığı	n	%	
20-24	217	76,1	
25-29	44	15,4	
30-34	17	6,0	
35+	7	2,5	
Bulunulan eğitim düzeyi	n	%	
Lisans	290	73,8	
Yüksek Lisans	67	17,0	
Doktora	36	9,2	

Analiz sırasında yaş değişkeni bağlamında önemli bir kayıp verinin olduğu, toplam 285 yanıtlamaya karşın 108 formda kayıp verinin olduğu belirlenmiştir. Anket formunda katılımcıların yaşlarını yazmaları için bırakılan alanın dikkat çekmediği veya gözden kaçmış olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, eğitim durumu ile yaş aralıklarına ilişkin veriler Ki-kare testi aracılığıyla karşılaştırıldığında oldukça uyumlu bir durum ortaya çıktığı görülmektedir ($X^2=186,05$,

$p < .05$). Bu nedenle kayıp veri bulunmayan eğitim seviyesi değişkeninin katılımcıların yaş aralığına ilişkin bir çıkarım oluşturmaya olanak sağlayabildiği söylenebilir.

Verilerin Analizi

Gönüllülük esasına dayalı bir biçimde çalışmaya katılan katılımcılardan elde edilen bilgiler IBM SPSS Statistics v.23 paket programından yararlanılarak analiz edilmiş ve $p < .05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Çalışmada sürekli değişkenler ortalama ya da standart sapma değerleriyle, kategorik değişkenler ise sıklık ve yüzdesel değerlerle ifade edilmiştir. Grup karşılaştırmalarında ise bağımsız örneklem t-test ve tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. İkili karşılaştırmalarda ise varyansların homojen olmaması ve grup dağılımlarının eşit olmaması nedeniyle Games-Howell testine başvurulmuştur. Veri analiz sürecine ilişkin tüm işlem basamakları şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

Veri setinin oluşturulması ve gözden geçirilmesi: Katılımcılardan alınan anket formları numaralandırılarak program üzerinde veri seti oluşturulmuş ve analiz öncesi kayıp veri incelemesi gerçekleştirilmiştir. Ölçek yanıtlarında bazı katılımcıların analize dahil edilmeyi engellemeyecek düzeyde yanıtız bıraktığı maddelerin olması nedeniyle belirlenen kayıp veriler için stokastik regresyon yöntemiyle (Akbaş ve Koğar, 2020) veri ataması gerçekleştirilmiştir. Yaş ve cinsiyet gibi demografik değişkenlerde gözlemlenen kayıp verinin giderilmesine yönelik herhangi bir veri ataması yapılmamıştır.

Normal dağılım özelliklerinin incelenmesi: Verilerin normal dağılım özellikleri gösterip göstermediğinin belirlenebilmesi için gerçekleştirilen Kolmogorov-Smirnov testine göre normal dağılım gözlemlenmemiştir ($p < .05$). Bununla birlikte histogram ve q-q plot grafikleri incelendiğinde normal dağılıma yakın bir görünüm olduğu anlaşılmış ve basıklık (-0,65) ve çarpıklık (0,42) değerlerinin -1 ile +1 aralığında olduğu görülmüştür (Seçer, 2015). Bu veriler dikkate alınarak verilerin normal dağılım özellikleri gösterdiğine karar verilmiştir.

Betimsel analizlerin gerçekleştirilmesi: Çalışmada sürekli değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum değerlerin analizi gerçekleştirilirken, kategorik değişkenler için ise sıklık ve yüzdesel değerler tespit edilmiştir.

İlişki ve karşılaştırma analizlerinin gerçekleştirilmesi: Değişkenler arası ilişkilerin incelenmesi için Pearson korelasyon testi, değişkenlere ait grup ortalamalarının karşılaştırılması için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Yeterli gözlem sayısının (en az 30) olmadığı gruplar bu analizlere dahil edilmemiştir (Bursal, 2019). Gruplar arası farkın anlamlı olması halinde yapılan ikili karşılaştırmalarda ise varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Games-Howell testine başvurulmuştur.

BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular öğrencilerin araştırma süreçlerine yönelik deneyim ve tutumlarına ilişkin betimsel istatistikleri yansıtırken çeşitli değişkenlere göre araştırmaya yönelik

kaygı düzeylerinin incelenmesi bağlamında aşağıda sunulmaktadır. Tablo 2’de katılımcıların sosyal hizmet araştırmalarına yönelik deneyimleri ve tutumlarına yönelik sorulara verilen yanıtların sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların sosyal hizmet araştırmalarına ilişkin deneyim ve tutumları

	Lisans		Lisansüstü		Genel	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Herhangi bir araştırma sürecinde yer alma						
Evet	275	95,0	99	96,1	374	95,2
Hayır	15	5,0	4	3,9	19	4,8
Toplam	290	100	103	100	393	100
Sosyal hizmette araştırma yapmanın önemi						
Önemsiz	4	1,4	0	0	4	1,0
Kısmen önemli	100	34,5	13	12,6	113	28,8
Oldukça önemli	186	64,1	90	87,4	276	70,2
Toplam	290	100	103	100	393	100
Araştırma yöntem bilgisinin önemi						
Evet	165	56,9	55	54,0	220	56,1
Hayır	125	43,1	47	46	172	43,9
Toplam	290	100	102	100	392	100
Gelecekte akademik çalışmalara katılma isteği						
Evet	147	50,8	92	89,3	239	61,0
Hayır	140	48,4	11	10,7	151	38,5
Kararsız	2	0,8	0	0	2	0,5
Toplam	289	100	103	100	392	100

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların çok büyük bir çoğunluğunun (%95,2) daha önce bir araştırma süreci içerisinde yer almış olduğu görülmektedir. Aynı zamanda lisans ve lisansüstü öğrencileri açısından da birbirine oldukça yakın oranlar söz konusudur. Sosyal hizmet eğitiminde uygulamalı araştırma dersinin zorunlu olması dolayısıyla katılımcıların bu yönde beyan vermesi olağan görülebilir. Katılımcıların %70,2’si sosyal hizmet disiplini için araştırmanın oldukça önemli olduğunu belirtirken lisansüstü öğrencileri arasında bu şekilde düşünenlerin oranının (%87,4) daha yüksek olduğu söylenebilir. Aynı zamanda lisans öğrencilerinin üçte biri (%34,5) araştırma yapmanın kısmen önemli olduğunu beyan etmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların geneli açısından yöntem bilgisinin araştırma için önemli bir değişken olduğunu belirtenler %56,1 iken %43,9 ile katılımcıların önemli bir bölümü yöntem bilgisini önemsiz olarak değerlendirmiştir. Gelecekte akademik çalışmalara katılma isteği ele alındığında lisansüstü öğrencilerinin büyük çoğunluğunun (%89,3) bu konuda bir motivasyon belirttikleri görülmüştür. Araştırma süreçlerinin yürütülmesine ilişkin katılımcıların geneli açısından belirli bir eğilimin bulunmadığı söylenebilir. Katılımcıların araştırmaya yönelik kaygı düzeylerine ilişkin ölçek puanları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların kaygı düzeyine ilişkin ölçek puanları

Araştırmaya yönelik kaygı düzeyi	Ort	s.s	Min-maks.	Basıklık	Çarpıklık
	30,7	10,5	12,0 – 59,0	-0,65	0,42

Tablo 3'e göre, katılımcıların araştırmaya yönelik kaygı ölçek puan ortalaması 30,7, standart sapma ise 10,5 olarak belirlenmiştir. Puan aralığının 12 ile 59 arasında değişmesi katılımcıların kaygı düzeyine ilişkin geniş bir aralığın olduğunu göstermektedir. Kaygı düzeyine ilişkin 12 ile 60 arasında puanlanan ölçekten katılımcıların aldığı puan ortalamasının ölçekten alınabilecek puan ortalamasına yakın bir değerde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla katılımcıların geneli açısından orta düzeyde bir araştırma kaygısından söz etmek mümkündür.

Tablo 4'te katılımcıların bazı temel tanımlayıcı özelliklerine göre bildirdikleri araştırma kaygılarının karşılaştırıldığı analiz sonuçları yansıtılmıştır. Bu bağlamda, yaş ve araştırma kaygısı arasındaki korelasyon ile cinsiyet ve eğitim durumuna göre kaygı düzeylerinin ortalamalarının karşılaştırılması sağlanmıştır.

Tablo 4: Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre araştırma kaygısı

Kaygı düzeyi	n	Ort.	ss	r	P	
Yaş	285	23,6	3,65	-0,317	,007*	
Cinsiyet	n	Ort.	ss	t	P	
Kadın	256	31,3	10,2	-1,70	,091	
Erkek	133	29,4	10,9			
Bulunduğu eğitim düzeyi	n	Ort.	ss	F	P	Post-hoc
Lisans	290	33,0	10,1	31,43	,000*	L-YI
Yüksek lisans	67	25,2	9,2			L-Dr
Doktora	36	22,4	8,2			

*p<.05

Tablo 4'te yer alan bulgular incelendiğinde katılımcıların araştırmaya yönelik kaygı düzeylerinin yaş değişkeni ile ilişkili olduğu görülmektedir ($r = -0.317$, $p < .05$). Düşük düzeyde ve ters yönde bir ilişkinin bulunduğu yaş-kaygı düzeyi ilişkisinde daha düşük yaşta olmanın kaygı düzeyinin artması anlamına geldiği söylenebilir. Katılımcıların eğitim düzeyine göre araştırma kaygısına bakıldığında da lisans düzeyindeki öğrencilerin lisansüstü düzeydeki öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek bir kaygı puanına sahip oldukları söylenebilir ($F = 31.43$, $p < .05$). Bununla birlikte, lisansüstü düzeyde yüksek lisans ve doktora programlarına devam eden öğrencilerin kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu farklılaşmanın yaş değişkenine göre daha yüksek yaşta olanların daha az araştırma kaygısı yaşaması bulgusunu desteklediği söylenebilir. Öte yandan, cinsiyet değişkeninin araştırma kaygısı açısından belirleyici olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t = -1.70$, $p > .05$). Tablo 5'te katılımcıların sosyal hizmet araştırmalarına yönelik tutumunu yansıtan cevaplarla araştırma kaygılarının karşılaştırılmasını amaçlayan analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların araştırmaya yönelik tutumlarına göre araştırma kaygısı

	n	Ort.	ss	t	p
Sosyal hizmette araştırmanın önemi					
Kısmen önemli	113	32,7	9,2	2,69	,007*
Oldukça önemli	276	29,8	10,9		
Araştırma yöntem bilgisinin önemi					
Evet	220	30,2	11,0	-1,01	,310
Hayır	172	31,3	9,7		
Gelecekte akademik çalışmalara katılma isteği					
Evet	239	28,1	10,1	-6,64	,000*
Hayır	151	34,6	8,3		

*p<.05

Tablo 5'te yer alan bulgular incelendiğinde öncelikle katılımcıların sosyal hizmet disiplini için araştırmalara verdiği öneme göre araştırma kaygılarının farklılaştığı görülmektedir (t=2.69, p<.05). Buna göre, sosyal hizmette araştırmalara daha yüksek önem atfeden katılımcıların araştırma kaygıları daha düşük iken araştırma kaygıları yüksek bulunan grubun araştırmalara daha az önem verdiği anlaşılabilir. Gelecekte akademik çalışmalarda yer alma isteğine olumsuz yanıt veren öğrencilerin de daha yüksek düzeyli kaygı hissetmesi araştırmaya verilen önem tutumlarıyla paralellik göstermektedir (t=-6.64, p<.05). Bu bulgularla ilgili daha detaylı bir bakış açısı oluşturabilmek üzere Tablo 6'da ilgili değişkenlerin lisans ve lisansüstü öğrencilere göre karşılaştırılmasını yansıtan bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6. Bulunulan eğitim düzeyi açısından araştırmaya yönelik tutumlar ve araştırma kaygısı

		n	Ort.	ss	t	p
Sosyal hizmette araştırmanın önemi						
Lisans	Kısmen önemli	100	33,9	8,9	1,23	,220
	Oldukça önemli	186	32,4	10,7		
Lisansüstü	Kısmen önemli	13	23,7	5,7	-0,24	,813
	Oldukça önemli	90	24,3	9,3		
Araştırma yöntem bilgisinin önemi						
Lisans	Evet	165	33,1	10,4	0,26	,792
	Hayır	125	32,8	9,7		
Lisansüstü	Evet	55	21,6	8,4	-3,37	,001*
	Hayır	47	27,4	9,7		
Gelecekte akademik çalışmalara katılma isteği						
Lisans	Evet	147	31,2	11,4	-3,18	,002*
	Hayır	140	34,9	8,0		
Lisansüstü	Evet	92	23,3	8,2	-3,19	,002*
	Hayır	11	32,0	11,4		

*p<.05

Tablo 6'da yer alan bulgular doğrultusunda lisans ve lisansüstü sosyal hizmet öğrencilerinin araştırma tutumlarına göre araştırma kaygıları ele alındığında bazı önemli hususların ön plana çıktığı görülebilir. Sosyal hizmette araştırmaya atfedilen önemin lisans ve lisansüstü öğrenciler arasında gözlemlenen araştırmaya yönelik kaygı düzeyinde farklılaşma sağlamadığı belirlenmiştir ($p>.05$). Araştırma süreçlerinde yöntem bilgisinin önemi bağlamında belirtilen kaygı düzeyi lisans öğrencileri arasında farklılık göstermezken lisansüstü öğrencileri arasında anlamlı farklılaşma ortaya çıkarmıştır ($t=-3.37, p<.05$). Bu doğrultuda, yöntem bilgisini önemli gördüğünü bildiren lisansüstü öğrencilerinin araştırma kaygısının daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durum lisansüstü öğrencilerinin araştırmaya karşı hazır bulunuşluğu ile ilgili bir faktör olarak ele alınabilir. Gelecekte akademik çalışmalarda yer alma isteğinin ise hem lisans hem de lisansüstü öğrencilerinin araştırma kaygısını farklılaştıran bir etken olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, gelecekte akademik çalışmalara katılma konusunda olumsuz bir tutum beyan eden lisans ve lisansüstü öğrencilerinin daha fazla araştırma kaygısı taşıdığı anlaşılmaktadır ($t=-3,18$ ve $-3,19, p<.05$).

Araştırma bulgularının genel olarak sosyal hizmet lisans ve lisansüstü öğrencilerinin araştırma yapmaya yönelik kaygılarını ortaya koyan sonuçlara işaret ettiği söylenebilir. Bu doğrultuda, elde edilen bulguların literatürde yapılan diğer araştırmalardan yansıyan bulgular etrafında tartışılması önem kazanmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada sosyal hizmet eğitimi alan lisans ve lisansüstü öğrencilerin araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeylerinin belirlenmesi ve kaygı düzeyinin farklı değişkenler bağlamında karşılaştırılması amaçlanmıştır. Ulaşılan sonuçların genel itibarıyla literatürde farklı gruplarla yapılan çalışmalara benzer nitelikler sergilediği söylenebilir.

Araştırma deneyimi açısından gruplar arası karşılaştırma yapmak için yeterli gözlem bulunmasa da sosyal hizmet eğitiminde araştırma derslerinin müfredatta yer alması dolayısıyla hemen hemen tüm katılımcıların herhangi bir araştırma deneyimi yaşamaması olumlu bir durum olarak varsayılabilir. Nitekim literatürde bu kanıyı destekleyecek bulgulara ulaşmak mümkündür. Büyüköztürk (1999) lisans öğrencilerinin dahil olduğu araştırmasında araştırma deneyimi olanların daha düşük araştırma kaygısı yansıttığını belirlemiştir. Çelik vd. (2014), hemşirelik lisans öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada daha önce araştırma yapmanın araştırmaya yönelik kaygıyı azalttığını bulmuştur. Saracaloğlu (2008) tarafından lisansüstü öğrencilerle yapılan bir araştırmada ise araştırma deneyimine sahip olan öğrencilerin akademik güdülenme düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bell ve Clancy (2013) tarafından yapılan çalışmada da daha önce araştırma deneyimi olan sosyal hizmet öğrencilerinin araştırmalara karşı daha pozitif tutum sergiledikleri ortaya konulmuştur. Dolayısıyla sosyal hizmet öğrencilerinin öğrenimleri süresince araştırma deneyimlerine sahip olmalarının araştırmaya yönelik olumlu tutumlar sergilemesi açısından önemli olduğu sonucuna ulaşılabılır. Neticede araştırma deneyimine sahip olan öğrenciler için araştırma süreci belirsiz değildir ve belirsizlik kaygı düzeyini artıran bir faktördür. Bu konuda daha geniş bir bakış

açısı geliştirebilmek için öğrencilerin daha önce kaç araştırmada yer aldığı ve dolayısıyla mevcut araştırma deneyiminin niteliğine dayalı bir inceleme yapılması faydalı olabilir.

Cinsiyet bağlamında bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin kaygı durumu açısından bir farklılık gözlenmezken literatürde bu hususta benzer sonuçlara ulaşıldığı görülebilmektedir (Büyüköztürk, 1999; Yılmaz ve Çokluk, 2010; İlhan, Çelik ve Aslan, 2016). Ancak Kes ve Öztürk-Şahin (2019) tarafından hemşirelik öğrencileriyle yapılan çalışmada erkek öğrencilerin araştırma kaygılarının kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Lisansüstü öğrencilerin araştırma kaygısının ele alındığı başka bir çalışmada da erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek kaygı durumunu yansıttığı görülmüştür (Aslan ve Karagül, 2016). İlhan vd.'nin (2016) çalışmasında ise cinsiyet ile araştırmaya yönelik kaygı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış olmasına rağmen kız öğrencilerin araştırma motivasyonu ve araştırmaya yönelik ilgi düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Benzer bir sonuç Korkmaz, Şahin ve Yeşil'in (2011) araştırma sonuçlarına da yansımıştır. Kuşkusuz bu durumun nedenlerine ilişkin daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaş değişkeni ve bulunulan eğitim seviyesi göz önüne alındığında da araştırmaya yönelik kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılaşma söz konusu olmuştur. Bulgularda görülen yaş ve araştırma kaygısı arasındaki korelasyona bakıldığında daha yüksek yaştaki öğrencilerin daha düşük araştırma kaygısı hissettiği söylenebilir. Ancak aradaki nedenselliğin vurgulanabilmesi için daha fazla bulguya ihtiyaç bulunduğunu belirtmek gerekir. Yaş ve araştırma kaygısı arasındaki negatif korelasyonun Çokluk, Bökeoğlu ve Yılmaz (2005) tarafından eğitim fakültesi öğrencilerini kapsayan çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Shaukat, Siddiquah Abiodullah ve Akbar (2014) tarafından lisansüstü öğrencileri kapsayan çalışmada 30 ve üzeri yaş grubunun daha alt düzeydeki yaş gruplarına göre araştırmaya yönelik daha olumlu tutum sergilediği görülmüştür. Ayrıca, doğrudan yaş bağlamında olmamakla birlikte Konokman, Yelken ve Yokuş'un (2015) okul öncesi öğretmenliği öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada lisans son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerinin daha alt sınıf düzeyindeki öğrencilere göre düşük olduğunu bulması buna paralel bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Ancak yaşa göre değişkenliğin bulunmadığı çalışmalar da mevcuttur (Yılmaz ve Çokluk, 2010; İlhan vd., 2016; Aslan ve Karagül, 2016). Bu hususta daha belirgin bir kriter olarak eğitim seviyesini ele almak mümkündür. Nitekim bu çalışma sonuçlarında eğitim alınan düzeye göre araştırma kaygısının anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılık lisans ve lisansüstü düzeyde anlamlılık kazanmaktadır. Öyle ki, yüksek lisans ve doktora öğrencileri arasında anlamlı farklılık gözlemlenmezken her iki grubun da araştırma kaygılarının lisans öğrencilerine göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Başka çalışmalarda da benzer şekilde lisans öğrencilerinin araştırma kaygılarının lisansüstü öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Kaya, Polat ve Değerli, 2017; Karaibrahimoğlu ve Karaoğlu, 2018). Kuşkusuz buna etki eden pek çok faktör olabileceği düşünülebilir. Lisansüstü eğitimin araştırma odaklı bir süreç olması araştırmayla karşılaşma, araştırmaya katılma veya olumlu bir yönelime sahip olması söz konusu olabilir.

Sosyal hizmet disiplininde araştırmalara verilen önem ve gelecekteki akademik çalışmalarda yer alma isteği bakımından katılımcıların sağladığı bilgiler önemlidir. Araştırmalara verdiği önem düzeyini ve akademik çalışmalarda yer alma isteğini daha yüksek düzeyde belirtenlerin araştırmaya yönelik daha az kaygı belirtmiş olması anlamlıdır. Morgenshtern, Freymond, Agyapong ve Greeson (2011) tarafından Kanada'da yapılan çalışmada sosyal hizmet yüksek lisans programlarında öğrenim gören öğrencilerin çoğunlukla araştırmalara önem verdiklerini beyan etmelerine rağmen araştırma süreçlerini öğrenme ve yürütme konusunda kayda değer bir kaygı içinde oldukları görülmüştür. İsviçre ve Avustralya'dan sosyal hizmet öğrencilerinin katılımıyla yapılan başka bir çalışmada ise öğrencilerin genelinin araştırma derslerine ve süreçlerine karşı korku ve endişe duyguları taşıdığı görülmüştür (Gredig, Heinsch ve Bartelsen-Raemy, 2020). Bu çalışmada ortaya çıkan sosyal hizmet için araştırmaları daha az önemli görenler ile akademik çalışmalarda yer alma isteği duymayanların daha fazla araştırma kaygısı taşıması bu bağlamda anlam kazanabilir. Sosyal hizmet öğrencileri açısından araştırma yapmanın zor olduğuna yönelik algıların bu durumu etkilediği savunulabilir (Beydili-Gürbüz vd., 2017). Bu araştırma sonuçlarına da yansıdığı üzere özellikle lisans öğrencilerinin bu bağlamda daha dezavantajlı konumda buldukları yorumlanabilir. Bu doğrultuda, Maschi vd. (2013) tarafından lisans ve yüksek lisans sosyal hizmet öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin yeterli duygusunun araştırmaya yönelik kaygıları düşüren bir etken olduğunu gözlemlenmiştir. Araştırmacılar ayrıca araştırma derslerinde uygun ve çeşitlendirilmiş öğretim metotları kullanıldığında öğrencilerin öz-yeterlik seviyesinin artarak araştırma odaklı kaygının azaltılabileceğini belirtmişlerdir.

Çalışmada elde edilen önemli bulgularla birlikte araştırmanın çeşitli sınırlılıklar taşıdığı vurgulamak gerekir. Öncelikle çalışmanın problemine dair literatürde yeterince bilgi olmadığı için elde edilen bulguların bir kısmı yakın alanlarda yapılan araştırmaların bulgularıyla karşılaştırılmıştır. Bu durum araştırma için bir sınırlılık oluşturmaktadır. Öte yandan, araştırmanın örneklem grubuna farklı üniversitelerden sosyal hizmet öğrencileri dahil edilmekle birlikte farklı üniversitelerde öğrenimini sürdüren bu öğrenciler arasında karşılaştırma yapmaya olanak tanıyacak bir araştırma modeli kurgulanmamıştır. Dolayısıyla araştırma kaygısı üzerinde öğrenim görülen üniversitedeki programın etkisine dair bir yorumlama olanağı bulunmamaktadır. Bunun için daha uygun bir örneklem yapısıyla gerçekleştirilecek çalışmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Son olarak, araştırma yapma konusundaki bilgi ve deneyim açısından lisans ve lisansüstü öğrencilerinin aynı seviyede olmadığı varsayıldığında ortaya çıkan farklılaşmanın beklenen bir sonucu yansıttığı savunulabilir. Ancak çalışmanın sosyal hizmet alanında bu bağlamda yapılan ilk çalışmalardan olması ve sosyal hizmet öğrencilerinin araştırma kaygılarının ortaya çıkışını etkileyen faktörlerle genişletilen çalışmalara kapı aralayacak bulgular sunması elde edilen sonuçların önemini ortaya çıkaran bir unsur olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Araştırma bulguları yerli ve yabancı literatürle genel bir uyumluluk içerisinde sosyal hizmet lisans ve lisansüstü öğrencilerin araştırma süreçlerinde orta düzeyde kaygılı olduklarını ve bu süreçlerde zorlandıklarını göstermiştir. Bulunulan eğitim düzeyi, araştırmalara verilen önem, akademik çalışmalarda yer alma isteği gibi değişkenler kaygı düzeyini istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştırmaktadır. Bu noktadan hareketle özellikle lisans düzeyinde bulunan, bilimsel araştırmalara gereken önemi vermekte güçlük çeken ve bu bağlamda kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin hem teorik hem de uygulama temelinde desteklenmesi gerektiği vurgulanabilir. Bunun için sosyal hizmet programlarında görev yapan öğretim elemanları tarafından öğrencilerin araştırma yöntem ve teknikleri bilgisini güçlendirerek bu konuda deneyim kazanmalarına zemin hazırlayacak biçimde söz konusu öğrencilere daha çok zaman ayrılması önerilebilir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin araştırma süreçlerine yönelik ilgi ve motivasyonlarını arttıracak eğitsel düzenlemelerin yapılması önem kazanmaktadır. Sosyal hizmet eğitimi almış sosyal hizmet uzmanlarının mesleki yaşamlarında hem kendi çalıştıkları kurumlar için hem de alanda çalışan meslektaşları için bilgi üretmelerinin kolaylaştırılmasında lisans düzeyinde araştırmaya yönelik kaygı konusunun ele alınması özellikle önemlidir. Bununla birlikte sosyal hizmet disiplini için bilgi üretme yükümlüğü ile donatılmış sosyal hizmet akademisyenlerinin yetiştirilmesi büyük ölçüde lisansüstü düzeyde gerçekleştirilmektedir. Bu noktadan hareketle bundan sonraki çalışmaların lisansüstü düzeyde öğrenim gören sosyal hizmet öğrencilerinin bilimsel araştırma konusuna yönelik tutumlarına odaklanması da araştırmacılar tarafından önemli görülmektedir. Araştırmaların sosyal hizmet için önemi ortada iken mevcut yapının öğrencilerin motivasyonunu artırarak kaygılarının azaltılmasına yönelik olarak güçlendirilmesi, araştırma derslerinin içerik ve öğretim yöntemleri açısından zenginleştirilmesinde öğretim elemanlarının özverisine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışma kapsamında araştırma etiğine uygun olarak literatür verileri derlenmiş ve uygun araştırma yöntemleri kullanılarak gönüllü katılım esasına göre yetişkin bireylerin görüş ve düşüncelerinden oluşan veriler elde edilmiştir. Çalışma, Hacettepe Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonu'nun 16.10.2018 tarihli ve 90955707-900 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, H. ve Çamur Duyan, G. (2003). Dünya'da sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı ve gelişimi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 1-19.
- Akbaş, U., & Koğar, H. (2020). *Nicel araştırmalarda kayıp veriler ve uç değerler: Çözüm önerileri ve SPSS uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bell, L., & Clancy, C. (2013). Postgraduate students learning about research. *Social Work and Social Sciences Review*, 16(2), 37-50. <https://doi.org/10.1921/swssr.v16i2.533>
- Beydili Gürbüz, E., Adıgüzel, İ. B. ve Akçay, S. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal hizmet araştırması sürecindeki deneyimleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1917-1927.
- Bursal, M. (2019). *SPSS ile temel veri analizleri* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Buz, S. ve Akçay, S. (2015). Sosyal hizmet araştırmasında etik. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 149-161.
- Büyüköztürk, Ş. (1997). Araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12, 453-464.
- Büyüköztürk, Ş. (1999). Araştırmaya yönelik kaygı ile cinsiyet, araştırma deneyimi ve araştırma başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 29-34.
- Çay, M. & Daşbaşı, S. (2020). Kanıta dayalı uygulama ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1514-1546.
- Çelik, S., Önder, G., Durmaz, K., Yurdusever, Y., & Uysal, N. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik kaygı ve tutumlarının belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 23-31.
- Çokluk Bökeoğlu, Ö. ve Yılmaz, K. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünmeye yönelik tutumları ile araştırma kaygıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 41, 47-67.
- Duyan, V., Özgür Sayar, Ö. ve Özbulut, M. (2008). *Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak, sosyal hizmet uzmanları ve sosyal hizmet alanında çalışanlar için bir rehber*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Yayını.
- Engel, R. J. ve Schutt, R. K. (2014). *Fundamentals of social work research*. Boston: Sage Publications.
- Erbay, E. (2016). Importance of research in social work practice: A pilot study from Turkey. *Journal of Social Service Research*, 43(3), 395-403.
- Gitterman, A. (2014) Engaging social work practitioners in research: Challenges and opportunities. *Social Work in Health Care*, 53(10), 921-931, DOI: 10.1080/00981389.2014.949999
- Gredig, D., Heinsch, M., & Bartelsen-Raemy, A. (2020) Exploring social work students' attitudes toward research courses: comparing students in Australia and Switzerland. *Social Work Education*. 10.1080/02615479.2020.1849086
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe, yöntem, analiz*.

Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Hardwick, L., ve Worsley, A. (2011). *What's distinctive about social work research? Doing Social Work Research* (ss. 1-12). SAGE Publications Ltd. <https://www.doi.org/10.4135/9781446269602.n1>
- İlhan, A., Çelik, H., Aslan, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 0-0. DOI: 10.17679/iuefd.17218132
- Karagül, S., Aslan, C. (2016). Türkçe eğitimi programında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 201-217. dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/24653/260762
- Karaibrahimoğlu, A., & Karaoğlu, N. (2018). Tıp öğrencilerinin istatistik ve bilimsel araştırmaya yönelik kaygı ve tutumları. *Med J SDU / SDÜ Tıp Fak Derg*, 25(4):420-428 [doi:10.17343/sdutfd.419148](https://doi.org/10.17343/sdutfd.419148)
- Kaya, E., Polat, F. N., Değerli, H. (2017). Araştırmaya yönelik inanç ve duyguların araştırmaya yönelik kaygı düzeyine etkisi: Sağlık yönetimi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 55-68. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sbe/issue/38547/451689>
- Kes D. & Öztürk Şahin Ö. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapmaya yönelik kaygı ve tutumlarının belirlenmesi. *OTJHS*, 4(1): 68-78.
- Konokman, G. Y., Yelken, T. & Yokuş, G. (2015). Preschool teacher candidates' research qualifications and anxiety level towards research. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15(60), 57-74. DOI: 10.14689/ejer.2015.60.4
- Korkmaz, Ö., Şahin, A. & Yeşil, R. (2011). Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutum Ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 10(3), 961-973.
- Krysik, J. L. ve Finn, J. (2013). *Research for effective work practice: New directions in social work*. New York: Routledge Publishing.
- Maschi, T., Wells, M., Slater, G. Y., MacMillan, T., & Ristow, J. (2013). Social work students' research related anxiety and self-efficacy: Research instructors' perceptions and teaching innovations. *Social Work Education*, 32(6), 800–817. <http://dx.doi.org/10.1080/02615479.2012.695343>
- Morgenshtern, M., Freymond, N., Agyapong, S., & Greeson, C. (2011) Graduate social work students' attitudes toward research: Problems and prospects. *Journal of Teaching in Social Work*, 31(5), 552-568, DOI: 10.1080/08841233.2011.615287
- Phillips, J., MacGiollaRi, D. & Callaghan, S. (2012). Encouraging research in social work: Narrative as the thread integrating education and research in social work. *Social Work Education*, 31, 785-793.
- Powell, J. & Orme, J. (2011). Increasing the confidence and competence of social work researchers: What works? *British Journal of Social Work*, 41, 1566–1585. DOI: 10.1093/bjsw/bcr027

- Reid, W. J. (2001). The role of science in social work: The perennial debate. *Journal of Social Work*, 1(3), 273-293.
- Saracaloğlu, P. (2008). Lisansüstü öğrencilerin akademik güdülenme düzeyleri, araştırma kaygıları ve tutumları ile araştırma yeterlikleri arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 179-208.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: Analiz ve raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Shaukat, Sadia., Siddiquah, A., Abiodullah, M., & Akbar, R. A. (2014). Postgraduate students' attitudes towards research. *Bulletin of Education and Research*, 36(1), 111-122.
- Tuncay, T. (2016). Sosyal hizmet müdahalesini araştırmak: Uygulama kanıtlarla nasıl güçlendirilebilir? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2): 115-130.
- Ünlü, E. (1999). Araştırmacı sosyal hizmet uzmanı. N. G. Koşar (Ed.). *Prof. Dr. Sema Kut'a armağan: Yaşam boyu sosyal hizmet* (s. 118-128). Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.
- Yılmaz, K. ve Çokluk, Ö. (2010). Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının araştırma kaygı düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 1-9.
- Zengin, O. ve Çalış, N. (2017a). Türkiye'de sosyal hizmet araştırması: Son 10 yılda sosyal hizmet anabilim dallarında yazılan tezler üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1260-1273.
- Zengin, O., & Çalış, N. (2017b). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28 (1), 47-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/38637/448579>